

Studiehandledning

Vem bryr sig?

– en bok om Sverige

Det här är en studiehandledning för dig som vill leda en studiecirkel kring boken *Vem bryr sig?* av Anna Sjödin och Thomas Hartman. Studiehandledningen hjälper dig att skapa en interaktiv och lärorik studiecirkel. Den innehåller diskussionsfrågor som bidrar till att göra cirkeln lärorik, deltagande och spännande.

I *Vem bryr sig?* skildrar Sjödin och Hartman det svenska välfärdssamhällets baksidor. Det handlar om enskilda människor som utsatts för övergrepp och behandlats illa, inte minst av myndigheter som borde vara på de utsattas sida. Ansvariga myndigheter och beslutsfattare granskas och kritiseras.

Välfärden står inför stora utmaningar. Enligt författarna måste den som värnar välfärden måste våga vara välfärdsstatens största kritiker. För det krävs en socialdemokrati som gör mer än skyddar myndighetsmakten. Den politiska kraft som vill ha människors stöd måste dela den ångest och de drömmar de mest utsatta i samhället lever med. Då minskar klyftorna i samhället och då först återfår politiken människornas förtroende.

Vem bryr sig? kom ut våren 2010. Läs mer på förlaget Hjalmarson & Högbergs hemsida www.hohforlag.se eller på www.vembryrsig.nu

Så kan ni lägga upp cirkeln

Det är upp till cirkeln att gemensamt diskutera och besluta om upplägget, hur ofta och hur många gånger ni ska träffas, och vad ni läser till varje gång.

Här följer ett förslag till upplägg för tre träffar:

- Tre träffar på 3x45 minuter

Första träffen:

Introduktion samt kapitel 1–6

Andra träffen:

Kapitel 6–10

Tredje träffen:

Kapitel 10–14 samt avslutningen

Informationstext Vem bryr sig?

Den här texten beskriver kortfattat författarna och boken *Vem bryr sig?* och kan användas när du informerar om studiecirkeln:

Anna Sjödin är rektor vid Vindelns folkhögskola och socionom. Hon är socialdemokrat och var tidigare bland annat förbundsordförande för SSU och vicepresident i International Union of Socialist Youth, IUSY. Hon sitter idag i styrelsen för Svenska Rugbyförbundet.

Thomas Hartman är skribent och politisk rådgivare. Han är förtroendevald i bland annat kommun och landsting och har jobbat som marknadsförare, regionchef och pressekreterare bland annat vid utrikesdepartementet i regeringskansliet.

Vem bryr sig?

Det talas ofta om hur bra vi har det i vårt land – men det gäller långt ifrån alla. Anna Sjödin och Thomas Hartman tar oss med på en annorlunda vandring genom Sverige.

Vi får träffa Maria som glömmer bort att laga mat och aldrig duschar. Där finns Dagmar som åldras ensam och övergiven framför sitt köksfönster medan klockan tickar. Anneli tvingas till sms-lån för att kunna köpa varma vinterjackor till barnen.

Vi möter en höger med förakt för svaghet, en socialdemokrati som skyddar myndighetsmakten och ett skrå av åsiktsjournalister som sedan länge tappat sina ideal. De njuter av varandras sällskap i konstruerade miljöer som bloggar, kulturprogram och Almedalen.

Den som värnar välfärden måste våga vara välfärdsstatens största kritiker. Den politiska kraft som vill ha människors stöd måste dela den ångest och de drömmar de mest utsatta i samhället lever med.

Då minskar klyftorna i samhället och då först återfår politiken människornas förtroende.

Grundfrågan för studiecirkeln är vad som behövs för ett välfärdsamhälle för alla.

Pressröster om Vem bryr sig?

”En bok om samhällets bakgård. Där människor åker fritt fall genom trygghetsystem och rättssystem. I kapitel efter kapitel möter läsaren människor som på ett eller annat sätt inte blivit sedda, inte blivit trodda, inte fått den hjälp de skulle behövt. Barn, vuxna, äldre, yngre. Stundtals rätt obehaglig läsning. Stundtals läsning som andas rätt mycket ilska mellan raderna.”

Aktuellt i Politiken

”Slutsatsen är att socialdemokratin håller på att förlora sitt existensberättigande, en socialdemokrati som inte värnar de svagaste i samhället är inget att ha. Det är uppfriskande”

Sydsvenskan

Om studiecirkeln som studieform

Cirkeln är en demokratisk studie- och diskussionsform. Den bygger på allas aktiva deltagande och den utgår från deltagarnas behov och intressen. Det är i diskussionerna kring studiematerialet och kring deltagarnas erfarenheter som ny kunskap växer fram.

Formellt är det ”treregeln” som gäller. Cirkeln träffas minst tre gånger, varje träff är tre studietimmar (3 x 45 minuter) och cirkeln består av minst tre personer. En bra gruppstorlek är dock mellan sju och tolv personer.

Ditt lokala ABF kan du kontakta via www.abf.se för hjälp att beställa hem böcker, kopiera material eller eventuell ersättning för föreläsare eller fackmedverkan. Glöm inte att rapportera in cirkeln även om ni inte behöver hjälp med något.

Om cirkelledarrollen

Som cirkelledare fungerar du som mötesunderlättare och guide. Du är den som för gruppens arbete framåt, förbereder träffarna och ser till att diskussionsklimatet blir så bra som möjligt.

Du är samtidigt en i gruppen, ingen lärare som måste sitta inne med alla ämneskunskaper. Du får gärna vara en inspiratör och dela med dig av dina kunskaper, men fastna inte i föreläsarrollen.

Så kan ni arbeta i cirkeln

Låt gärna någon eller några av deltagarna kort återberätta vad de har läst och vilka intryck de fått i början av varje träff. Det bästa är om alla har läst innan träffen. Men tänk på att inte göra läsningen övermäktig. Kom överens om hur mycket ni ska läsa till varje gång. Sikta lågt till att börja med. Det viktigaste momentet är diskussion. Gå en runda där var och en får väcka en fråga som känns viktig att diskutera. Utgå från de föreslagna diskussionsfrågorna eller formulera egna. Skriv ner eller markera de frågor som väljs, och ta sedan upp dem en efter en.

Det är alltid bra om du som cirkelledare sammanfattar kort vad ni pratat om och kommit fram till (även om alla diskussioner inte leder till en slutsats). En variant på detta är att diskutera frågorna i grupper om två eller tre, och sedan rapportera i storgrupp.

Använd er av övningar för att skapa variation och för att göra cirkeln spännande. Du kan också föreslå fördjupningsuppgifter. Detta gör alla delaktiga i kunskapsbygget. I den här studiehandledningen finns förslag till diskussionsfrågor, men låt er inte begränsas av dessa. De är bara en guide som ska stödja, inte begränsa cirkelns arbete och frihet. Det är också möjligt att bjuda in en expert, journalist eller politiker som kan ämnet, och som kan svara på deltagarnas frågor. Eller varför inte se en film och samtala utifrån den?

Tips för bra diskussioner

Som cirkelledare kan du bidra till att alla blir delaktiga, att ingen tar över, att dialogen blir konstruktiv. Här är några tips som kan vara till hjälp:

- Gå en runda. Då får alla chansen att säga något och alla får ungefär lika stort utrymme.

- Använd en talarboll/pinne som ger rätt att prata. Den som talat färdigt kastar vidare.

- Dela in i mindre grupper om två eller tre, med återkoppling i storgrupp. Det gör att alla vågar delta.

- Ställ riktade frågor av typen ”Anna – vad tycker du?” Vissa måste tilldelas ordet för att säga något.

- Ställ en följdfråga för att locka fram mer ur en deltagare som svarat kort.

- Agera ”jokern i leken”. För in tankar och idéer som inte annars finns i gruppen.

- Försök styra in diskussionen på ämnet om det svävat iväg. Ställ en uppföljningsfråga.

- För stödanteckningar så att du kan sammanfatta diskussionen kring varje fråga.

Upplägg för första träffen

- Hälsa välkommen, presentera dig själv och gå en snabb runda där alla får säga sitt namn.

- Säg något om temat för studiecirkeln och gå igenom upplägget för den här träffen.

- Berätta vad en studiecirkel är, att det är viktigt att alla deltar i diskussionerna och att det handlar om att skaffa ny kunskap tillsammans. Berätta om din roll som cirkelledare.

- Låt deltagarna komma med förslag på hur cirkeln kan bli konstruktiv och deltagande. Kom överens om hur ni ska bemöta varandra och arbeta tillsammans.

- Låt deltagarna intervjua varandra två och två (i ca fem minuter var) och sedan presentera varandra för resten av gruppen. Några saker att ta reda på i intervjuerna är namn, bostadsort, samsättning och fritidsintresse och sist men inte minst vilka förväntningar man har på studiecirkeln och vilka frågor man tycker ska diskuteras.

Anteckna så att du kan återkomma till detta under cirkelns gång.

- Presentera boken så att alla får en överblick. Diskutera upplägget för resten av cirkeln. Kom överens om vad ni ska läsa och hur mycket ni ska läsa inför varje träff.

- Gör en värderingsövning för att få igång tankeprocessen kring ämnet.

- Ta upp de delar av boken ni läst till första träffen, om ni nu läst något. Diskutera utifrån diskussionsfrågorna eller utifrån deltagarnas egna funderingar.

- Bestäm vad ni ska göra tills nästa gång. Kan någon eller några sammanfatta det ni läst i början av nästa träff? Kan ni göra några uppgifter hemma? Glöm inte att ta upp praktiska saker som kaffe och eventuellt fikabröd.

Diskussionsfrågor till Vem bryr sig??

Frågorna presenteras kapitel för kapitel och kombineras ihop efter hur ni väljer att studera. Ni behöver såklart inte använda alla frågor, utan välj några som intresserar er!

Kapitel 1: Jonas och skolan, s. 25–35:

Två frågor om skolan har diskuterats mycket de senaste åren, friskolor och ordning och reda.

Vad anser ni om friskolor? Hot mot skolan eller möjlighet för utveckling?

Finns det någon motsättning mellan socialdemokratiska värderingar om frihetlig pedagogik och ordning och reda, eller är det en myt som författarna anser?

Vad krävs enligt er för en förändring av skolan? Använd författarnas fem punkter på sidan 34–35

Kapitel 2: Johanna och försäkringskassan, s. 39–48:

Har ni förtroende för Försäkringskassan? Varför, varför inte?

Vad kännetecknar en bra myndighet enligt er? Till exempel vad gäller bemötande och tillgänglighet.

Författarna menar att socialdemokrater, för att de vill försvara den svenska välfärden, ibland snarare försvarar systemen än de människor som systemen är till för. Vad är er åsikt? Vad har ni för erfarenheter?

Kapitel 3: Daniel och ensamheten, s. 53–60:

Vart tog folkhemstanken vägen? undrar författarna. Vilken typ av gemenskap skulle ni vilja ha med grannar och människor i vardagen? Vad har ni för positiva erfarenheter?

Vad tycker ni om civila samhällets roll? Var går gränsen för samhällets ansvar?

Kapitel 4: Anders och drogerna, s. 65–72:

Anders i kapitlet beskriver att samhällets instrument inte fungerade under hans uppväxt och att det var först efter ett par år av missbruk som han träffade en person på ett behandlingshem som brydde sig och trodde på honom.

Vad är det som gör att utsatta människor ofta erfar att ingen ser dem?

Vad krävs för människor ska känna sig sedda och få ett bra bemötande i kontakt med myndighetspersoner och socialtjänst?

Vad har enligt er skolan för ansvar för att upptäcka barn som far illa?

Vad behövs för att samhället ska upptäcka barn som far illa?

**Kapitel 5:
Malin och Skatteverket, s. 77 – 82:**

Vad är Skatteverkets huvudsakliga uppgift enligt er?

Författarna anser att balansen mellan granskaren och den granskade måste bli bättre. Precis som i straffrätten ska bevisbördan ligga hos Skatteverket och inte hos småföretagaren. Vad anser ni?

**Kapitel 6:
Emma och våldet, s. 87 – 94:**

Hur organiserar arbetet mot mäns våld mot kvinnor där ni bor? Finns det en kvinnojour? Hur finansieras den? Har kommunen egen verksamhet? Känner ni till om polis, åklagare, socialtjänst och sjukvården samarbetar?

Hur kan politiken arbeta målmedvetet för att jämna ut löneskillnader mellan kvinnor och män?

Hur skulle en individualiserad föräldraförsäkring förändra arbetsmarknaden tror ni?

**Kapitel 7:
George och integriteten, s. 99–111**

Hur upplever du kameraövervakning? Får det dig att känna dig tryggare? Varför, varför inte?

Har kameraövervakning blivit en quick fix för att minska brottsligheten och förstörelse? Tror ni att det hjälper?

Hur kommer det sig att det finns en klyfta mellan väljarna och de förtroendevalda när det gäller frågor om integritet och fildelning frågar sig författarna. Vad tror ni?

Hur kan förtroendeklyftan mellan medborgare och politiker minskas?

**Kapitel 8:
Mattias och hemlösheten, s. 115–120**

Hur kan vi gemensamt förbättra skyddsnetet för människor som saknar anhöriga eller vänner?

Vad behövs för att en nollvision om hemlöshet ska kunna bli verklighet?

**Kapitel 9:
Göran och rättsäkerheten, s. 125–134**

Vi är många som levt i tron att den goda staten alltid gör rätt, skriver författarna. Håller ni med om det? Är ett stort förtroende inför staten positivt eller negativt?

Domare och nämndemän är inte representativa för samhället i fråga om ålder. Är det viktigt? Hur kan det i så fall förändras? Kan ni tänka er att vara nämndemän?

Behöver nämndemännens status stärkas? Hur i så fall?

**Kapitel 10:
Gerd och äldreomsorgen, s. 139–149**

Hur behandlar vi äldre människor i vårt välfärdssamhälle tycker ni?

Hur kan äldreomsorgen bli bättre? Diskutera utifrån SKTF:s förslag på sidan 144.

Vad vill du kunna ta med dig till ett äldreboende om du behöver flytta till ett?

Författarna ger exempel på några idérika chefer som med enkla medel skapat trivsel för de äldre. Vad tror ni behövs för att flera ska inspireras och tänka nytt inom äldreomsorgen?

**Kapitel 11:
En värld i balans, s. 125–133**

För en värld i balans listar Wanja Lundby-Wedin några enligt henne avgörande frågor: Klimatet, Trygghet i förändring, Rättvisa, En framtid för de unga, Demokrati, Medmänsklighet, Solidaritet.

Vad tycker ni om Wanja Lundby-Wedins förslag?

Vilken fråga är viktigast för dig?

Vill ni lägga till några frågor?

**Kapitel 12:
Anna och rättvisan, s. 153 –173**

Hur minns ni medierapporteringen från Anna Sjäodins kväll på Crazy Horse? Vad finns det för likheter respektive skillnader jämfört med Thomas Hartmans skildring?

**Kapitel 12:
Maria och psykisk sjukdom, s. 177–185**

I kapitlet presenteras kort Lysekilsmodellen. Vad anser ni om den?

Psykiskt sjuka personer och hem för psykiskt funktionshindrade kan skapa oro hos grannar. Vad beror det på tror ni? Hur tycker ni att beslut om var hem för psykiskt funktionshindrade ska fattas?

**Kapitel 13:
Soraya och migrationsverket, s. 189–195**

Asyllagen säger att man ska se asylskälen individuellt, men det görs inte alltid med kvinnor. Vad beror det på tror ni? Vad krävs för att både asylsökande kvinnor och män ska få ett bra bemötande och ses som individer?

Asyl- och invandringsfrågor diskuteras allt mer i Sverige, samtidigt som det blivit svårare att få fristad här. Vad tycker ni borde utgöra grunden för asyl- och invandringspolitiken? Hur ska skyddsbehov bedömas?

Hur ska beslut fattas om kommuner och ensamkommande flyktingbarn? Ska kommuner få välja själva, eller ska alla ta emot ensamkommande barn?

Hur anser ni att människor som söker asyl i Sverige ska bemötas? Och vad ska hända framöver med dem som för uppehållstillstånd.

**Kapitel 14:
Anneli och skuldfällan, s. 199–205**

I många kommuner saknas budget- och skuldrådgivare, i andra är det lång kö. Behövs budget- och skuldrådgivare? Varför, alternativt varför inte?

Behövs det skärpt lagstiftning kring sms-lån? Hur då i så fall?

Författarna tar upp de sociala lån som socialtjänsten kan bevilja i Finland. Vad anser ni om dem?

Avslutning s. 209–251:

Hur kan klyftorna i samhället minskas?

Hur kan politiken återfå människornas förtroende?

